

טוה התורה

לפני ה'! // ר' יעקב עמיחי סופר

לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר: כי יקום עד חמס באיש לענות בו סרה: ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' לפני הכהנים והשופטים אשר יהיו בימים ההם: ודרשו השופטים היטב והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו: ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך: והנשואים יקמו ויגורו ולא יספו לעשות עוד כדבר הרע הזה בקרבך: (דברים יט, טו-כ)

ת"ר: ועמדו שני האנשים - בעדים הכתוב מדבר; אתה אומר: בעדים, או אינו אלא בבעלי דינין? כשהוא אומר: אשר להם הריב - הרי בעלי דינין אמור, הא מה אני מקיים ועמדו שני האנשים? בעדים הכתוב מדבר. (שבועות ל ע"א)

גמרא זו זועקת דרשני לכל בר בי רב דחד יומא¹; וכי יעלה על הדעת לפרש את הפסוק בעדים? ודאי שפשט הכתוב הוא בשני בעלי דין אשר להם הריב שמגיעים לכהנים השופטים שישפטם, ועליהם צוה תורה לעמוד לפני ה' בעת קבלת הדין. א"כ מה ראו חכמים להוציא מקרא מידי פשוט? וביותר תגבר הקושיא כאשר תוך כדי דיבור הגמרא שבה והיתה לבאר על פי הפשט - 'כשהוא אומר אשר להם הריב הרי בעלי דינין אמור'. א"כ למה כוונת התורה בפסוק זה?

בכדי לבאר, נבין בתחילה את דברי הגמרא; בפסוק שלפנינו ודאי שיש מילים 'מיותרות' - היה די לומר 'ועמדו אשר להם הריב לפני הכהנים והשופטים' וכו'.² א"כ עלה בידנו שהמילים 'שני האנשים' וכן המילים 'לפני ה' מיותרות בפשט הכתוב.

אך נראה, שהקושי היותר מרכזי בביאור הענין הוא לא המילים הללו דוקא. שהרי גם כאשר הפסוק כתוב כצורתו הנוכחית ניתן להבין שכולו עוסק רק בבעלי דינין, ומה שנאמר 'שני האנשים' היינו לומר שיש טוען ונטען, ולפני ה' היינו צריכים להרגיש לפני ה' כדברי רש"י על אתר, שנאמר 'א-להים ניצב בעדת א-ל'.

הקושי המשמעותי שאיתו אנו צריכים להתמודד הוא ההקשר של הפסוק לפרשיה שבו הוא נכתב. הלא הפרשיה כולה עוסקת אך ורק בעדים - מתחילה לדבר על מנין העדים, ולאחר מכן עוברת לתאר עד זומם מרגע עדותו עד שבא על ענשו. אם כן, אע"פ שפשוט וברור שפסוק זה עוסק בבעלי הדינין על פי פשוטו - כיצד הוא השתרבב לכאן - לפרשיה העוסקת בעדים?

דבר זה כנראה בא ללמד על הפשט והדרש שכרוכים זה בזה בפסוק זה, ואת הנלע"ד אומר. ניתן לפסק את הפסוק בשתי צורות כדלהלן:

א. "ועמדו שני האנשים, אשר להם הריב לפני ה', לפני הכהנים והשופטים..."

ב. "ועמדו שני האנשים אשר להם הריב, לפני ה' לפני הכהנים והשופטים..."

הנפק"מ בין שתי הצורות היא, למי מתייחס הריב - האם לאנשים בינם לבין עצמם, כלומר, שהם בעלי דינין שרבו ביניהם ובאים לב"ד שיפסקו להם, או שהריב שלהם הוא כלפי שמיא - הם אנשים חוטאים שמנסים לריב עם הקב"ה.³

הדרך הראשונה היא כמובן פשט הכתוב, שמלמד על בעלי הדין צריכים לעמוד לפני השופטים ולהרגיש שהם עומדים לפני ה' כנ"ל. אך הפשט הניח מקום לדרש להתגדר בו, בכך שנכנס פסוק זה בפרשה העוסקת בעדים זוממים, כדי לבאר שהכוונה לשני אנשים נוספים שיש להם 'חשבון' עם ה', הלא המה שני עדי השקר, הבאים לפני הכהנים והשופטים להעיד סרה על אדם. נמצינו למדים, שכאשר אדם בא לפגוע ולהזיק לחברו, באופן מיידי הוא מכניס את עצמו לתוך ריב עם ה', ולא רק עם חברו.

עפ"ז מבואר ג"כ מדוע חסרה כאן ו' החיבור, שלכאורה היה צריך לומר 'לפני ה' ולפני הכהנים והשופטים', אך לדברינו הרי זה כמבואר.

אלול (במלעיל), זהו זמן לחשבון נפש תשובה ומעשים טובים. בעולם הישיבות היו אומרים 'דגים שבים רועדים', משום שאפילו הם הרגישו שהם עוברים לפני ה' כבני מרון. גם אם לא זכינו להגיע לדרגה כזו, לכה"פ עלינו להרגיש בעצמנו שאנו לפני ה' ביחוד בתקופה זו. נשימה את לבנו לכך שהתורה מכנה דוקא את העובר בעבירות שבין אדם לחברו (עד זומם) אדם אשר לו הריב לפני ה'. וכאשר ירצה את חברו כנדרש, שוב ירצה אף הוא לפני ה'. שנזכה.

מזל טוב //

לנשיא הישיבה הרב מרדכי גרינברג
לרגל הולדת הנין

למשגיח הרב שרון יוסט
לרגל נישואי בנו

לר' אביחי חג'בי
לרגל הולדת הבת

¹ ובנד"ד דחד שתא, לאלה שלמדו שבועות אשתקד.

² כנראה הפשט כאן הוא 'הכהנים או השופטים', כדלעיל (יז, ט) 'ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט' - במידה והכהן הוא השופט מה טוב, ואם לא - אל השופט אשר יהיה בימים ההם.

³ כענין שנאמר (שמות יז, ז) "על ריב בני ישראל ועל נסותם את ה'", ואולי לזה רמז הושע הנביא באמרו (ד, א) "שמעו דבר ה' בני ישראל כי ריב לה' עם יושבי הארץ כי אין אמת ואין חסד ואין דעת אלהים בארץ", ובהמשך הפסוקים מתוארים חטאים חמורים בבין אדם לחברו, וזה עולה בקנה אחד עם דברינו.

- יש כאן שתי פעולות: פעולת היתר (כגון העברת המיטה והספסל) ופעולת איסור (עשיית החריץ בקרקע), וכיוון שיש ודאיות לפעולת האיסור, אכן סהדי שמתכוון גם לעבירה - לעשות חריץ בקרקע.
- יש כאן מעשה אחד הכולל בתוכו פעולת היתר ופעולת איסור, וכיוון שיש ודאיות לפעולת האיסור - ממילא גם פעולת ההיתר מוגדרת כמעשה אסור.

ג. ספק פס"ר, ופס"ר לשעבר

מבדי הדברים ניתן יהיה להבין כמה הלכות. במקרה של פעולה שיש ספק אם יעשה איסור על ידה, הדבר מוגדר **ספק פס"ר דלהבא**, ודינו כדבר שאינו מתכוון ומותר. לעומת זאת, **פס"ר לשעבר** היינו, שאם אין ספק בכוחה של הפעולה לעשות איסור, אלא יש ספק בנסיבות הקיימות. לדוג': סגירת תיבה שיש בתוכה זבובים, שפעולת הסגירה ודאי יש בה מלאכת צידה, אלא שיש ספק אם יש בתוך התיבה דבר שבמינו ניצוד.

נחלקו הפוסקים בדיון פס"ר לשעבר האם הדבר מותר בשבת. הט"ז (או"ח רגל סק"ח; שט"ז סק"ג) כתב **דמותר**. הביה"ל (שט"ז, ו) ציין לדברי רעק"א לעניין קדירת נכרים. שהרמ"א (יו"ד פז, ו) כתב שאסור לחתות באש שתחת קדירה זו, שמא בלועים בה בשר וחלב ובכך מבשל בשר בחלב. ורעק"א (שם) הקשה, דמאן לימא לן שיש בקדירה בשר וחלב, והוי ספק, ומדוע הדבר יהיה שונה מדבר שאינו מתכוון, שמותר? וכתב שצ"ל דדווקא ספק דלהבא (כגון גרירת ספסל בקרקע) הוי כדבר שאינו מתכוון ומותר, אבל בספק דלשעבר מיקרי ספק פס"ר וספק דאורייתא לחומרא ואסור.

הביה"ל (שם) כתב שכך היא דעת הרמב"ן (שבת מו ע"ב). הגמרא (שם) אומרת שמחים שפינהו לא יתן לתוכו מים מועטין אלא מים רבים, וכיון שאינו מתכוין לצרף את הכלי בכך מותר לר"ש. והקשה הרמב"ן, הלא מודה ר"ש בפס"ר! ותרץ, דלא הוי פס"ר, דשמא הכלי אינו זקוק לצירוף. הרי לנו שלדעת הרמב"ן ספק פס"ר לשעבר, וכך היא דעת המאירי והר"ן שם.

עתה נשוב אל הראשונות. לפי הצד הראשון בחקירה, נוכל לבאר את טעמו של הט"ז המתיר בפס"ר לשעבר. ברגע שיש ודאיות שפעולת האיסור תתרחש - אזי דנים זאת כאילו יש כוונה לשתי פעולות, גם לפעולה המותרת וגם לפעולה האסורה. אך כאשר אינו יודע אם פעולת האיסור תתרחש, אין כאן כוונה לאיסור ולכן הדבר מותר. אך לצד השני בחקירה, שאנו מגדירים שפעולת האיסור נכללת בפעולת ההיתר והיא פעולה אחת, כיון שפעולת האיסור ודאית - גם פעולת ההיתר אסורה.

ד. ביסוד חיוב פס"ר

ארווח לן לבאר מחלוקת אחרת: הרשב"א (שבת קו ע"ב, והובא בר"ן לח ע"ב בפדה"ר) כתב שמותר לנעול בשבת בית שיש בתוכו צבי ע"מ לשמור את חפצי הבית, ובלבד שלא יתכוין לצוד את הצבי. הר"ן הקשה על דבריו שהרי הוי פס"ר, ומודה ר"ש בפס"ר שאסור. ר"ש שקאפ (כתובות ס"ד) ועוד אחרונים כתבו שיש שני אופני צידה:

- צידה אקטיבית - אדם שולל מהבע"ח את חירותו - צידה ישירה.
- צידה פסיבית - אדם מונע מהבע"ח לצאת לחירות - צידה בגרמא.

בנידוד, כיון שאין כוונה ברורה לעצם צידת הצבי - יש **חסרון בשם הפעולה** של הצידה (כצד השני בביאור יסוד הפטור של ר"ש בדש"מ). ישנן מלאכות שבהן הכוונה אינה מגדירה את התכלית, אלא את הפעולה. וה"נ בנעילת הבית, אין זה נקרא שהוא צד את הצבי אלא ששומר על הבית (ובין היתר על הצבי), אבל פעולת צידה אין כאן. ובהכרח שלא סובר הרשב"א כצד הראשון בחקירה ביסוד חיוב פס"ר.

* דבר שאין מתכוין (דש"מ), היינו כאשר עוסק האדם בפעולה המותרת בשבת **שייתכן** שייגרם על ידה פעולת איסור, אך לא באופן ודאי. נחלקו התנאים בדיון זה האם הדבר מותר בשבת. שנינו בברייתא: "ר"ש אומר: גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ" (שבת כט ע"ב) - עשיית חריץ בקרקע של בית אסורה משום בונה, ובקרקע המיועדת לזריעה משום חורש (שם עג ע"ב). ובכל זאת ר"ש מתיר לגרור כיון שאינו מתכוין לעשיית החריץ, אך רבי יהודה אסור. מחלוקת זו שייכת גם בכל התורה כולה, כגון כיבוי אש במזבח (זבחים צא ע"ב) חפיפת ראש הנזיר (נזיר מב ע"ב) קציצת בהרת (שבת קלג ע"א) ועוד.

א. דש"מ לר"י מדאורייתא או מדרבנן?

תוספות (יומא לד ע"ב ד"ה מיחם, ועוד) כתבו, דבכל התורה כולה סובר ר"י שדש"מ אסור מהתורה. אבל בשבת האיסור הוא מדרבנן, והאיל ו'מלאכת מחשבת אסרה תורה', וכיון שלא מתכוין למלאכת איסור אינו אסור אלא מדרבנן. וכ"כ רש"י (שבת מא ע"ב) והריב"ש (סימן שצא). לעומתם הרמב"ן והר"ן (שבת עה ע"ב) כתבו, שאף בשבת סובר ר"י דהוא איסור דאורייתא.

ונראה שהמחלוקת תלויה בחקירה בדעת ר"ש, מהו יסוד הפטור בדש"מ:

- אפשר לומר שזהו דין בחומרת האיסור, דדווקא כשיש לאדם רצון וניחותא למרוד ברצון הבורא ע"י עשיית מלאכה - הוא דחייב ואסור. אך כאשר אינו מתכוון לפעולת איסור הרי שלא בא למרוד ולהכעיס את קונו, וממילא חומרת המעשה מתגמדת, כיוון שיש **חסרון ברצונו** לעבור איסור.

- אפשר לבאר, שאין זה חסרון ברצון אלא **חסרון בשם הפעולה**, דהיינו שלא נעשתה הפעולה לשם תכליתה האסורה, כמו תלישת שערות הנזיר לשם גזירתו. שלא התכוון הנזיר לתלוש את שערות ראשו אלא לחפוף ראשו, וישנה אפשרות שלא ייתלשו שערותיו - יש כאן חסרון בשם הפעולה שאינו נקרא 'תולש'.

הנפק"מ בחקירה תהיה בדעת ר"י בדש"מ לענין שבת: לצד ב', אף רבי יהודה עשוי להסכים שדש"מ בשבת מותר מדאורייתא, אלא שחכמים הם שאסרו. ולצד א' ניתן לומר, דנהי דלא בהכרח שיעשה איסור - כיוון שיש היתכנות למעשה העבירה, זה כשלעצמו חשיב מרד, ולכן אף בשבת ניתן לומר שאסור לרבי יהודה (ואולי מדאורייתא).

ב. פסיק רישיה

פסיק רישיה (פס"ר) הוא כאשר עוסק האדם בפעולה המותרת שבאופן ודאי תיעשה על ידה פעולת איסור. הרמב"ם (שבת א, ז) כתב, שבעבר היו חותכים את ראשו של התרנגול לצורך שעשוע לילדים. ר"ח (שבת קיא ע"ב) כתב, שהיו חותכים ראש התרנגול לצורך האכלת הכלבים. ובמקום אחר (שבת קלג ע"א) כתב, שהוא משל לומר שברור ובהכרח שיתרחש פעולת איסור. הגמרא (שבת עה ע"א ועוד) אומרת, שמודה ר"ש לרבי יהודה בפס"ר שהוא אסור. וצ"ב במה שונה דש"מ מפס"ר.

רש"י, תוס' (סוכה לג ע"ב) והרא"ש (פסחים פ"ב, ס"ב) הסבירו, דכיוון שיש ודאיות לפעולת האיסור, ממילא אינו יכול לומר: 'איני מתכוון לכך' משום דניחא ליה. האחרונים כתבו¹ שניתן להבין את הדבר בשני אופנים:

* השיעור נכתב ע"י אחד התלמידים ה"ו, ע"פ הבנתו ובאחריותו. השיעורים בתקופה הקרובה יעסקו א"ה בהלכות שבת.

¹ קוב"ש (כתובות סימן יח), שערי יושר (ג, כה), ר"ש (כתובות ס"ד ד).

לתוכה, כך מה היה העולם חסר שבת" כלומר שבת היא תכלית הבריאה וודאי קדמה במחשבה):

מכאן המשורר פונה כלפי ירושלים (עד הבית "בואי בשלום"):

מִקְדָּשׁ מְלֵךְ (עמוס ז, יג), **עִיר מְלוּכָה**,

קוֹמִי צְאִי מִתּוֹךְ הַהִפְכָּה⁶ של הגלות,

רֵב לֶךְ שָׁבֶת⁷ **בְּעֶמֶק הַבְּכָא**⁸ (נגלות שהיא מקום הבכי),

וְהוּא (ה') **יְחֻמּוֹל עָלֶיךָ חֲמֵלָה** (נראה שרמז למ"ש ביחזקאל (טז, ד-ג) על עם ישראל כשהיו במצרים "וּמִלְדוֹתֶיךָ בְּיוֹם הַוּלְדָתְךָ אֲתָךְ לֹא כָרַת שָׁרֶךְ וּבָמִים לֹא רָחַצְתְּ... לֹא חָסָה עָלֶיךָ עֵינִי לַעֲשׂוֹת לָךְ אַחַת מֵאֵלֶּה **לְחֻמֵּי עָלֶיךָ**... וְאֶעֱבֹר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶה מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדָמֶיךָ... וְאֶפְרֹשׁ כְּנָפֵי עָלֶיךָ... וְאֶרְחֹצֶה בְּמִים וְאֶשְׁטֹף דָּמֶיךָ מֵעָלֶיךָ וְאֶסְכֶּה בְּשִׁמּוֹ: וְאֶלְבִּישׁךָ רִקְמָה..." וכך ה' יחמול עלינו חמלה גם בזמן הגאולה העתידה, ובניגוד לזמן החורבן שאז ה' לא חמל על ירושלים וכמו שכתוב במגילת איכה (פ"ב)):

"הֲתִנְעָרִי מֵעַפָּר, קוֹמִי שָׁבִי⁹ יְרוּשָׁלַם הַתְּפִתָּחִי מוֹסְרִי צָנָאֲרָה שְׁבִיָּה פֶת צִיּוֹן" (ישע' נב).

"לְבָשִׁי בְּגָדֵי תַפְאָרְתְּךָ יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ!", והבגדים הם **עֲמִי**,

⁶ **וְצֵא לֹט וְיִדְבֹר אֶל חֲתָנֶיךָ לְקַחֵי בְנֵתֶיךָ וְיֹאמְרוּ קוֹמוּ צֵאוּ מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי מִשְׁחִית ה' אֶת הָעִיר** (בראשית יט, יד) **וְיִהְיֶה בְּשַׁחַת אֱלֹהִים אֶת עָרֵי הַכֶּכֶר ... וְיִשְׁלַח אֶת לֹט מִתּוֹךְ הַהִפְכָּה** **בְּהִפָּךְ אֶת הָעָרִים אֲשֶׁר יֵשֵׁב בָּהֶן לֹט:** (שם, כט)

⁷ ה' **אֶלְהִינוּ דָּבָר אֱלִינוּ בְּחֹרֵב לֵאמֹר **רֵב לָכֵם שָׁבֶת** בְּקֶרֶ הַזֶּה:** (דברים א, ו)

⁸ **עֲבֹרִי בְּעֶמֶק הַבְּכָא** מֵעֵינִי יִשְׁתַּוְּהוּ גַם בְּרִכּוֹת יַעֲקֹב מוֹרָה: (תהילים פד, ז)

⁹ פעם קראתי מאמר המדגים תופעה מעניינת בתנ"ך, שלפעמים מילה בפסוק יכולה להתפרש פירוש אחד לפי מה שכתוב לפני כן ופירוש אחר לפי ההמשך. וכאן המילה "שבי" לפי הרישאה היא ציווי - שבי על כסא! ולפי הסיפא הכוונה לעם שנשבו מירושלים, במקביל ל"שביה בת ציון" ומבקשים שהתנערו מעפר ויקומו.

פרה אדומה והשלכותיה // הרב דניאל סגרון

לפני כמה שבועות התפרסמה בעיתון 'בשבע' מודעה צנועה על כנס במכון המקדש, שבין היתר עוסק בחידוש מצוות פרה אדומה בימינו.

קורא המעלעל בין דפי העיתון ומגיע למודעה זו יכול לתהות - האם מארגני הכנס חיים עמנו באותו עולם?

וכי במצב של עם ישראל כיום שייך בכלל לדבר על פרה אדומה??

השיח הציבורי הרי מטריד אותנו בדיונים על נטיות הפוכות, על אתגרי האינטרנט, ועל אלף בעיות וקשיים שיש לעם ישראל כיום.

מישהו גילה למכון המקדש מתכון סודי קסום לפתרון כל הבעיות הללו, שהם ככה 'דוהרים קדימה' לחדש את הפרה האדומה שבין היתר נועדה להסיר את המניעה מהקמת הסנהדרין ובית המקדש?

לשאלה כזו תיתכנה לכאורה שתי תשובות.

הראשונה גורסת, שהשאלה לא נכונה. אם על ידי חידוש הקרבנות וחיי הטהרה אפשר לקיים עשרות, אם לא מאות, של מצוות דאורייתא, אזי מוטל עלינו לעשות כל מה שביכולתנו להתקדם לשם. בהדי כבשי דרחמנא למה לך. חשבונות על המצב של עם ישראל יפים לשיעורי מחשבה, אך אין הם יכולים לקרר אותנו מפעולה למען קיום מצוות דאורייתא רבות.

השנייה גורסת, שאכן אם היה אפשר ללא פקפוק לחדש את הקרבנות והיינו מצווים בכך לא היינו יכולים לעשות חישובים אחרים. אבל לאור העובדה שבאופק אין אישור ממשלתי, ולאור העובדה שישנם ספיקות הלכתיים רבים בדרך לשאיפה הזו, המסקנה הנכונה היא שלא זה מה שמוטל עלינו כרגע.

על יד המשיח מזרע דוד **בֶּן יִשְׁי בֵּית הַלְחָמִי**¹⁰,
ה' **"קָרְבָּה אֶל נַפְשִׁי, גְּאֻלָּה"** (תהילים סט, יט).

פִּי הִיא מְקוֹר הַבְּרָכָה - שנאמר **"וַיִּבְרַךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי"**, וכתוב בגמ' (שבת קיח-קיט) ובמדרשים, שמי ששומר שבת זוכה לברכה ועושר וא"כ שבת היא מקור הברכה¹¹. והדברים מתבארים עוד ע"פ דברי האור החיים (בראשית ב, ג):

ולמה שפירש בזוהר (יתרו פ"ח) כי ביום השבת משתלשל השפע של כל ששת ימי המעשה יכוין על זה אומר 'ויברך' כי בו צוה ה' את הברכה לחיות העולמות... ונתחכם ה' וברא יום אחד... ובו ביום חוזר ה' ומשפיע נפש לעולם שיעור המקיים עוד ששת ימים וכן על זה הדרך וזולת זה היום היה העולם חרב בגמר ששת ימים וחוזר לתוהו ובוהו... ולזה 'כל המקדש את השבת' פירוש מקיים ושומר קדושתו באמצעות זה ישנו לשבת ומאמצעותו מתקיים העולם... ואין לך שותף גדול מזה (במעשה בראשית).

ולפי זה פירש העץ יוסף: **"לקראת שבת לכו ונלכה"** - ונקיימנה כראוי, **"כי היא מקור הברכה"** - ועל ידה מתקיים העולם, ואם לא מקיימים אותה אין שבת.

¹⁰ ...בֶּן מִי אֲתָה הַנָּעַר וְיֹאמְרוּ דָּוִד - בֶּן עֲבָדָה יִשְׁי בֵּית הַלְחָמִי (שמואל א' ז, נח).

¹¹ ובספר ברוך שאמר הסמין זאת לפס' במשלי (י, כב): **"ברכת ה' היא תעשיר"** [וכך באמת מפורש בבראשית רבה יא, א]. וע"ש מה שכתב עוד בזה.

השם את המורה

תהליכי הגאולה של עם ישראל הם לא רק שיח הלכתי יבש של קיום מצוות, אלא תהליכים היסטוריים-אמוניים, שפועלים לפי סדר אלוקי ברור. אי אפשר להקים בית מקדש כשהדור עוד לא מוכן לכך, אי אפשר להקים בית מקדש כשרוב עם ישראל לא מעוניין בכך, וגם חלק נכבד משומרי המצוות רחוקים נפשית מצורת החיים של בית המקדש.

לכן המסקנה הנכונה היא שמכון המקדש טועים, מקדימים את זמנם, והאתגר טמון במקום אחר לגמרי. כעת צריך לקדם את עם ישראל כל אחד בדרכו הוא ולפי יכולותיו, כעת צריך לתקן את הפגמים, להשקיע בחינוך, בתורה, בבניית ישיבות וקהילות. כאשר עם ישראל יהיה בשל לכך, נגיע לשלב הבא של הגאולה ונוכל לחדש את הפרה שתשנה את העולם לבלי היכר.

אך תיתכן גם תשובה שלישית, מפשרת.

התשובה השלישית סבורה שכדי לפתור את הבעיות עליהן מצביעה האסכולה השנייה צריך את האסכולה הראשונה!

הדרך לרומם את עם ישראל, לנער אותו בבת אחת מהשיח המעופש והמייאש שהחברה הישראלית נמצאת בו, היא על ידי שיח בלתי פוסק על העתיד, על הגאולה, על בית המקדש, על הפרה האדומה. דרך השיח הזה נזכור את הייעוד שלנו, נדע מהי מגמתנו ולאן נשואות עינינו. כאשר זה יהיה השיח, כאשר תהיה אמירה חיובית של מה אנו כן מציעים ולא רק מה אנו שוללים בתרבות החילונית, אנחנו נהיה במקום אחר לגמרי.

המודעה על הכנס של מכון המקדש, מונעת את הייאוש משלל הכותרות האחרות שבאותו עיתון.

כותרות על עוד אסון ועוד נפילה, עוד קטנות מוחין ועוד נסיגה, מתגמדות אל מול אחיזה ולו מופשטת בנצח, בתכלית, בקץ ההיסטוריה.

מתוך מבט-על של עבר הווה ועתיד של ההיסטוריה האנושית והיהודית, מתוך הבנה שזכינו לחיות בדור שייעודו 'להביא לימות המשיח' ועובדה זו מטילה עלינו אחריות רבה, נפנים אנו להקמת ממלכת כהנים, לבירור השאלות ההלכתיות שמדינת הלכה מציבה לפתחנו, ל'אשיבה שופטייך כבראשונה', ולפעולה בכל החזיתות שהיעד הזה תובע מאתנו.

מתוך אותו מבט-על דנים אנו על 'הפשטות המתחדשים בכל יום' שבלימוד התורה, על מיזוג וחיבור סגנונות הלימוד השונים והתכתם יחד לדרך שחוזרת, יחד עם ההיסטוריה כולה, אל תקופת התנ"ך שאנו בעיצומה של 'מהדורה בתרא' שלה.

הפסיכולוג ויקטור פרנקל סיפר שכאשר היה במחנה ההשמדה בפולין, מיוסר ומושפל, מה שהחזיק אותו הייתה המחשבה על היום שבו הוא ייחלץ מהתופת ויפתח קליניקה מפוארת שתטפל בחולים מכל העולם ותעניק לו יוקרה בינלאומית. המחשבה על העתיד הזוהר נתנה לו כוח ויכולת להתמודד עם ההווה העכור. היא הרימה אותו מהמצב הנוכחי למצב העתידי וכך הוא התמודד טוב יותר עם המצב הנוכחי.

כך גם פעולותיו של הגאון המופלא הרב עזריה אריאל שליט"א לחידוש שריפת פרה אדומה כבר בתשרי תשפ"א, ממש מעבר לפינה, יכולות לשנות את כל המצב במדינת ישראל. לא רק מעצם חידוש הפרה, אלא מעצם השיח, אפילו הדמיוני, עליה. המקום שאליו הרב עזריה מעיף אותנו הוא מקום שמגמד את כל שאר הדברים, הוא מקום כל כך גבוה שעצם השיח עליו יכול להוביל אותנו לקומה נוספת בייעוד ההיסטורי של עם ישראל.

אמנם מפשט המשנה והרמב"ם נראה שלחידוש פרה אדומה יש צורך ב'זקני ישראל'¹, וכך מסתבר שתהליכים שכאלו אי אפשר לעשות באופן פרטני אלא יש לעשות זאת על פי רועי הצאן, אבל כדי שתהיה לכך הסכמה רחבה, כדי שרועי הצאן ידונו בכך, צריך לעורר את הדיון התורני בין כותלי בית המדרש, ואם מסקנת בתי המדרשות של עם ישראל תהיה שאכן ישנה אפשרות לחדש את תהליך שריפת הפרה האדומה בימינו, תהיה זו התקדמות משמעותית בדרך לחזון הגדול.

בשבועות הקרובים, נפרסם אי"ה מעט מתורתו של הרב עזריה בשלל השאלות ההלכתיות הקשורות לחידוש הפרה, ונקווה שעצם הדיון ההלכתי בענייני פרה אדומה יקרב אותנו עוד צעד בדרך אל הגאולה השלמה ובניין בית הבחירה בב"א.

¹ בתוספתא משמע שצריך סנהדרין של שבעים ואחד, אך הרמב"ם השמיט דין זה, ובפשטות משמע שסובר שהיא אינה להלכה וא"כ אין צורך בסנהדרין כדי לחדש. אך יותר נראה שלא לחינם השמיט הרמב"ם את התוספתא אלא שהבין שאין מקור בפסוקים לצורך בסנהדרין, ועל כרחנו שדברי התוספתא הם מסברא שכאשר יש סנהדרין לא שייך לעשות פעולה שכזו בלעדיהם. ולכן לא כתב הרמב"ם שצריך סנהדרין, אך כן כתב שצריך 'זקני ישראל', כי עיקר הדגש הוא לעשות ע"פ גדולי ישראל ומנהיגיהם (וזה נראה הטעם שכתב **מזן הב"ב** בתשובה שבענייני עגונות יש להתייעץ עם חכמי הדור, לא רק בגלל חומר הדבר אלא כי שאלות שיש להן השפעה על עם ישראל כולו אי אפשר להכריע בהן לפי דעת חכם יחיד, גדול ככל שיהיה, אלא יש לחתור להסכמה רחבה).

ומה שהוביל את הרמב"ם למסקנה זו נראה, שכיון שבטלה סנהדרין ואי אפשר לחדשה ללא פרה אדומה שמאפשרת לשהות במקום של הסנהדרין, לכן לא ייתכן שחידוש הפרה יהיה רק ע"י סנהדרין, כי בזמן הרמב"ם זה לא היה אפשרי, ולכן הוכרח הרמב"ם להבין שצריך את זקני ישראל. והסתייע הרמב"ם מלשון המשנה בפרה שלא הזכירה בשום מקום שצריך סנהדרין רק שצריך זקני ישראל, ובהבנתו של הרמב"ם מתיישבים המשנה והתוספתא יחד, ולכן העתיק הרמב"ם בחיבורו את לשון המשנה, כי כיום זה נכון לכ"ע. וכך אמר לי גם הרב צבי אריה סטפנסקי הי"ו שזו ההבנה ברמב"ם, אמנם הרב עזריה סבור שזקני ישראל אינם לעיכובא, וצ"ע.

והחס נהגה

קושיות בריש בבא בתרא // המערכת

- א. בגמ' מובא שלדעת לישנא קמא מחיצה היא גודא, "כדתניא מחיצת הכרם שנפרצה..."¹, וע"ש בתוד"ה כדתניא, שאין נכון לגרוס 'כדתנן' כיון שאינה משנה בשום מקום אלא ברייתא (ואכן מקורה בתוספתא כלאים ג, ג). ובאמת תמוה, שהרי הרבה משניות יש שהוזכרה בהם תיבת מחיצה במובן של גודא (כגון כלאים ד, ד; שבת טז, ה; וכמה פעמים במס' ערובין; וכן במכילתין דב"ב ג, ה ועוד), ולמה הביאו ממרחק לחמם מהתוספתא ולא מלשון המשניות שהוא טוב יותר כראיה ללשון המשנה דידן. ועוד, שבברייתא דמחיצת הכרם אין תיבת 'מחיצה', רק תיבת 'מחיצת', והיה נכון יותר לכאורה להוכיח מכל המשניות הנ"ל שבהן תיבת מחיצה ממש.
- ב. כיוצא בדבר יש להקשות לדעת לישנא בתרא שמחיצה פלוגתא, ובגמ' מייתו ראייה מדכתיב (במדבר לא, מג) ותהי מחצת העדה. ולכאורה היה להם להוכיח מהפס' 'ותהי המחצה חלק היוצאים בצבא...' (שם לו), שהוא גם מוקדם בתורה וגם נאמרה בו המילה 'מחצה' הדומה ל'מחיצה' יותר מאשר המילה 'מחצת' שבפסוק השני. בנוסף, בפסוק 'ותהי המחצה' יש מקום לפרש 'ותהי החלוקה', והיינו פלוגתא כדאיתא בגמרא. אך בפסוק 'ותהי מחצת העדה', נראה שפשט הפסוק הוא 'ותהי המחצית השייכת לעדה', וא"כ אין כאן לשון חלוקה כלל.
- ג. רש"י במשנה כתב: **"גויל גזית כפיסין** - הכל מפרש בגמרא", והיינו בגמ' לקמן ג ע"א. וצ"ע, מדוע השמיט רש"י את 'לבינין' שנזכרו אף הם במשנה יחד עם שלושת הנ"ל, וגם אותם מפרשת הגמ' לקמן.
- ד. רש"י בסוף ע"א כתב **"חזרה ונפרצה אומר לו - לגדור"**. וצ"ע מה בא רש"י להשמיענו, הרי בברייתא כבר נאמר "אומר לו גדור".
- ה. הגמ' (ב ע"ב) מבארת, שלמ"ד מחיצה גודא, אם היתה המשנה שונה "בנין אותה" ולא "בנין את הכותל", היינו חושבים שדי במסיפס בעלמא. אך יש להקשות להיפך - מדוע לא שנינו מלכתחילה "השותפין שרצו לעשות כותל בנין אותו באמצע"?
- ו. התוס' (ב ע"ב ד"ה וחיב) כתבו, שכיון שרואים את הגפנים בתוך השדה, נחשב הדבר כהיזק ניכר וחיבב בעל הכרם לשלם, אך במטמא טהרותיו של חברו מעיקר הדין פטור, כיון שאע"פ שאנשים רואים את השרץ על הטהרות, אינם יכולים לדעת אם הוכשרו הטהרות לקבל טומאה, ולכאין זה נקרא היזק ניכר. וקשה, הרי בתוס' הקודם (ד"ה נתיאש) כתבו שדוקא אם בעל הכרם התיאש מלגדור נאסרו הגפנים והתבואה, אך אם עדיין בדעתו לגדור - לא נאסרו. א"כ, במה שונה כלאיים מטומאה לענין היזק שאינו ניכר, הרי גם בכלאיים אי אפשר לדעת אם בעל הכרם התיאש מלגדור או לא. ועוד, שהרי רק אם הוסיפה התבואה אחד ממאתיים היא נאסרת, ומניין ידעו הרואים אם הוסיפה או לא?

"מי שיש לו נשמה של יוצר, מוכרח להיות יוצר רעיונות ומחשבות. אי אפשר לו להיסגר בתלמודו השטחי לבד. כי שלהבת הנשמה עולה היא מאליה, ואי אפשר לעצור אותה ממהלכה"
(ראי"ה קוק, שמונה קבצים, ז, קצ)

בס"ד אנו פותחים מדור חדש בעלון. מטרתו של מדור זה היא לתת במה וביטוי לכח היצירה המתחדשת של לומדי בית מדרשנו. כל אשר נדבה רוחו אותו ומוצא בקרבו כשרון לכתיבה יצירתית - מוזמן לשתף את כלל הציבור בטעימה מפירותיו המתוקים. יצירה (לגבי של מדור זה) יכולה להיות שיר, סיפור וכיוצא בזה (לאפוקי ציור, למשל). היצירה צריכה להיות פרי עטו של הכותב, כתובה בלשון רהוטה, ובעלת תוכן פנימי משמעותי.

אורייתא אורייתא / בן-תורה

תורה מה תהא עליה
מתי אבוא אליה
ואדבק בה
באהבה
ואקנה אותה
בהגבהה
במעשיכה
ובחליפין
בכסף מלא
בשטר חתום
ובביאת כל גופי...

אך לא בדרך אגב
כי אם בחזקה
ולא חזקת ג' שנים
רק קניין עדי עולם
לא עולמו של יובל
עולמי עולמים
עדני עדנים
מענה ועד עולם...

תורה! ומה יהא עלי?
אמרי נא, אחותי!
מעשי את כל כליי,
לא תמצאי באמתחתי,
לא מינך לא מקצתך,
אף כי יאמרו בחוץ,
ראו פלוני כמה ת"ח,
מן השפה היא ולחוץ!

כה בך אחות אני דואג,
על המעט אשר נמצא,
ותוך ליבי אני שואג,
תמיד אלייך הוא יצא,
מתי לשמך בך אהגה,
מתי אחשוב אך אודותייך,
מתי אהיה רק בך שוגה,
אז אגלה את סודותייך...

הראשון כאולף / נ"י

הראשון כאולף

א' אספסמכר

שנה נארה תאומה דאחותה.

שנת תורה ושנת עבודה.

עומה קרוע בין הפרכים

הואך בשתייה

ואז כאחות מהן.

כונה גשרים מעל התהומות

הפעורים

בין שני העולמות.

על כחורי הישיבה

דחבר דכחות.

אדם ובהמה תושיע ה' / בנצי

באחד באלול

ראש השנה לעשר בהמה

ובאחד באלול

ראש השנה לעאסר באימה

עאסר פרצון

בכבלי תורתנו הקדושה

באימה וביראה

אך בשפחה ואהבה רבה

באחד בתשרי

עוברים לפני כבני צדון

והעשירי בו

יהיה קודש לה'

עש כזו בעשר בהמה

אלא

שחודש ימים

גבדיל

בין בהמה לאדם

חודש שבו

יכולים לתקן

א-ל-ו-ל

האסר

בשביל שלא תתעשר

